

Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi

---

SARI MIETTINEN, KOMITEAN PÄÄSIHTEERI

Toimeksianto

- pääsy toiminta- ja työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointiin toteutuu matalalla kynnyksellä ja viiveettä
- kuntoutus suunnitellaan yhdessä kuntoutujan kanssa
- takaa koko väestön yhdenvertaisen pääsyn tarpeen mukaisiin kuntoutuspalveluihin, edistää työllisyyttä, pidentää työuria ja torjuu yhteiskunnallista eriarvoistumista
- monialainen ja asiakaslähtöinen kuntoutus toteutuu osana yksilöllisiä tuen, hoidon ja hoivan, työllistymisen, työhön paluun ja opiskelun prosesseja integroituna palvelukokonaisuutena
- vahvistaa kuntoutujan kykyä kantaa vastuuta oman toimintakykynsä edistämisestä ja ylläpidosta
- siirtää kuntoutuksen painopisteen laitoksista ihmisten arjessa tapahtuvaksi toiminnaksi
- valtakunnallisesti ja alueellisesti ohjattu ja koordinoitu
- eri vastuutahojen ja toimijoiden roolit ovat selkeät ja yhteen sovitettut
- yhtenäiset seurantatiedot, jotta kuntoutuksen laatua, vaikuttavuutta ja kustannuksia pystytään arvioimaan yksilöllisten kuntoutumisprosessien, palveluntuottajien sekä järjestäjä- ja rahoittajatahon osalta
- resurssien käyttö on läpinäkyvää ja tehokasta ja ne kohdentuvat oikeudenmukaisesti
- käytössä parhaat toimintamallit ja uusien tutkimustieto

Haasteena vireillä olevat uudistukset - Yhteensovitus

SOTE-uudistus

Monikanavarahoituksen uudistaminen

Maakuntaudistus

Kasvupalvelujen uudistaminen

Kärkihankkeet

Professori Saaren vetämä työryhmä

Tietojärjestelmien uudistaminen

Komitean työskentely

- Komitean tukena on toiminut kaksi jaostoa (toimintakykyjaosto ja työelämäjaosto) sekä sihteeristö
- Komitea on kuullut asiantuntijoita, teettänyt selvityksiä ja järjestänyt kuulemistilaisuuksia
- Komitea on huomionnut muut meneillään olevat uudistukset ja hankkeet
- Perustyö
  - Kuntoutuksen määritelmä
  - SWOT – analyysi
  - Prosessikuvaukset
  - Lainsäädäntö
  - Hyvät käytännöt ja toimintatavat

Komitean ehdotusten lähtökohdat ja periaatteet

Asiakaslähtöisyys

Kuntoutuminen on prosessi, jonka tavoitteena on toiminta- ja/tai työkyky

Kuntoutus on osa saumatonta hyvinvointipalvelujärjestelmää

Kuntoutuksen tulee tapahtua lähellä kuntoutujan omaa toimintaympäristöä

Kuntoutuksessa on useita toimivia osia, joita tulee vahvistaa

Valtakunnallisesti on olemassa suuri määrä hyviä ja monipuolisia käytäntöjä ja toimintatapoja

Kuntoutuksen määritelmä

Kuntoutus on kuntoutujan tarpeista ja tavoitteista lähtevä, suunnitelmallinen prosessi, jossa kuntoutuja ylläpitää ja edistää toiminta- ja työkykyään ammattilaisten tuella. Kuntoutukseen kuuluu kuntoutujan toimintaympäristöjen kehittäminen. Kuntoutus tukee kuntoutujan ja hänen lähipiirinsä voimavaroja, itsenäistä elämää, työllistyvyyttä ja sosiaalista osallisuutta. Kuntoutus on osa hyvinvointipalvelujärjestelmää ja edellyttää useiden toimijoiden oikea-aikaisia ja saumattomia palveluja ja etuuksia.

Komitean ehdotukset

---

1) Kuntoutusprosessia koskevat ehdotukset

- Yleiset kuntoutusprosessia koskevat ehdotukset
- Kuntoutusprosessi eri elämänvaiheissa

2) Kuntoutuksen järjestämistä koskevat ehdotukset

- Maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kuntoutuspalvelut
- Maakuntien kasvupalvelut
- Kelan järjestämä kuntoutus
- Työeläkelaitosten järjestämä ammatillinen kuntoutus
- Tapaturma- ja liikennevakuutuslaitokset
- Sosiaali- ja terveystieteiden järjestöt
- Apuvälinepalvelut ja asunnonmuutostyöt

3) Muut kuntoutusjärjestelmää koskevat ehdotukset

- Tietojärjestelmiä koskevat ehdotukset
- Kuntoutuksen koulutus, tutkimus ja kehittäminen
- Kannusteet

PROSESSIA KOSKEVAT EHDOTUKSET

Yleinen toimintamalli

Yhtenäinen arviointijärjestelmä

Osa palvelujärjestelmän asiakassuunnitelmaa

Maakunnallinen keskitetty asiakas- ja palveluohjaus

Vastuullisen asiakasohjauksen malli (Case Manager)

Tavoitteellisuus (toiminta- ja/tai työkyky)

Toiminta- ja työkyky arvioinnin perusteeksi (ICF – viitekehys)

Yhtenäinen mittaristo ja sen kehittäminen

Tarkentavat ehdotukset väestöryhmittäin

Työterveyshuollon roolia koskevat tarkennukset

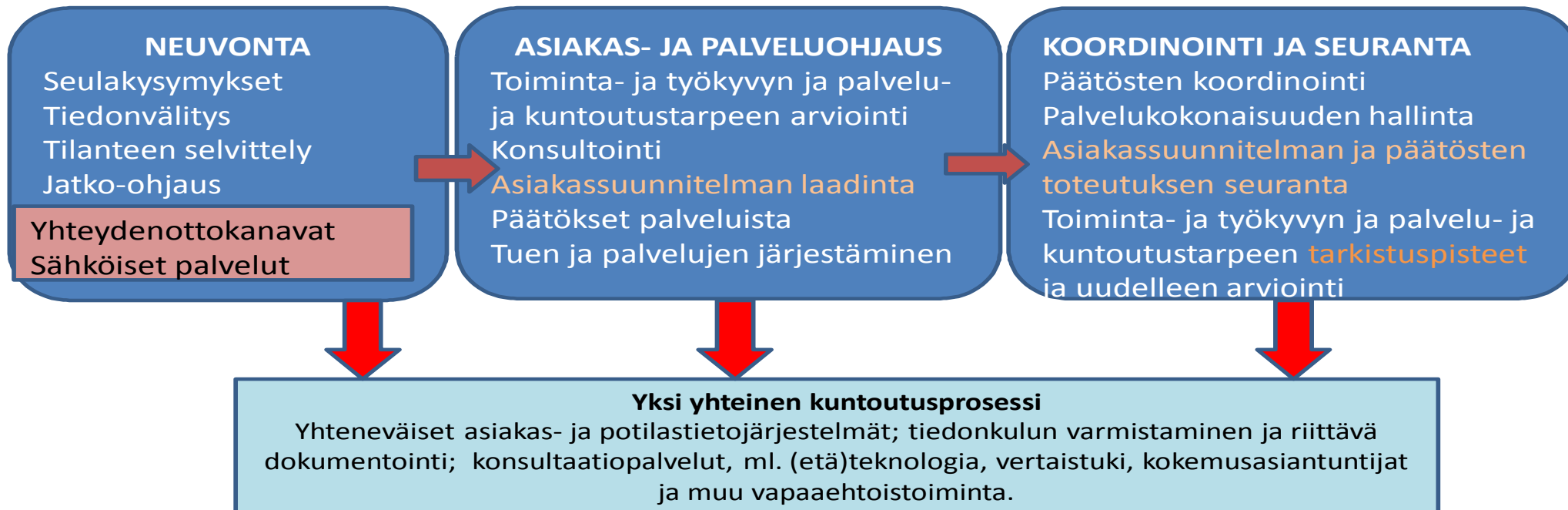
Prosessia koskevat ehdotukset

Kuntoutuksen tulee perustua yleiseen toimintamalliin, jonka periaatteet ovat samat kaikilla asiakkailla ja eri ikäryhmissä. Toimintamallin tarkoituksena on se, että kuntoutuja saa tarvitsemansa tuen ja palvelut. Toimintamalliin sisältyvät tarpeen tunnistaminen, arviointi, suunnitelma, päätökset, palvelut ja etuudet, kuntoutujan ympäristöä koskevat toimenpiteet, prosessin seuranta ja arviointi sekä sen pohjalta tehtävät tarvittavat muutokset.

Prosessia koskevat ehdotukset

Miten vastataan huoleen toiminta- ja työkyvystä?
Kuntoutuksen toimintamalli

Keskitetty asiakas- ja palveluohjausprosessi, mukailen KAAPO malli (I&O kärkihanke)

Prosessia koskevat ehdotukset

Arviointi:

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toiminta- ja työkyvyn ja kuntoutumisen arviointijärjestelmän kehittämisestä. Jokainen kuntoutuksen järjestäjä vastaa siitä, että **yhtenäinen arviointijärjestelmä** on käytössä soveltuvin osin omassa ja palveluntuottajien toiminnassa

- prosessivastuutahon tulee seurata ja arvioida myös oman ja järjestämisvastuullaan olevan kuntoutuksen toteutumista, kohdentumista, laatua ja tuloksellisuutta.
- Seurantatiedon tulee olla yhtenäistä (vertailu erilaisten kuntoutusprosessien ja niiden toteuttajien välillä mahdollista)

Prosessia koskevat ehdotukset

Asiakassuunnitelma:

Asiakkaan **kuntoutuksen suunnittelu on osa sosiaali- ja terveydenhuollon tai muun palvelujärjestelmän asiakassuunnitelmaa**[...]asiakassuunnitelmaan kirjataan erityisesti aina myös kannanotto, jos kuntoutustarvetta ei ole.

Kaikkien asiakkaan kuntoutuksessa toimivien tahojen tulee voida hyödyntää asiakas-/kuntoutussuunnitelmaa tuottamalla siihen tietoa tai täydentämällä suunnitelmaa.

Prosessia koskevat ehdotukset

Vastuullisen asiakasohjauksen malli:

Monia erilaisia palveluja tarvitsevien asiakkaiden kuntoutumisen prosessin hallitsemiseksi asiakasprosessista päävastuussa olevan tahon on otettava käyttöön **vastuullisen asiakasohjauksen malli** (case management).

Tarvittaessa prosessivastuutahon on osoitettava vastuuhenkilö[...]

Prosessia koskevat ehdotukset

Kuntoutuksen tavoitteellisuus:

Kuhunkin kuntoutusta koskevaa lakiin kirjataan selkeästi kuntoutuksen tavoitteellisuus työ- ja toimintakyvyn suhteen[...]

Kuntoutuksen tavoitteista sovitaan asiakkaan kanssa asiakassuunnitelmaa tehtäessä.

Prosessia koskevat ehdotukset

Toiminta- ja työkyvyn arviointi:

Toiminta- ja työkyvyn arvioinnin perustana tulee käyttää ICF –viitekehystä [...]

Palvelujen tuottajat ja kuntoutuksen järjestäjät hyödyntävät valtakunnallisesti hyväksytyjä toiminta- ja työkykymittareita [...]

Kuntoutuksen järjestäjät ja tuottajat seuraavat kuntoutuksen vaikuttavuutta käyttäen yhtenäisiä indikaattoreita [...]

Esimerkkejä kuntoutusprosessista eri elämänvaiheissa

Nuoret:

Palvelujärjestelmissä on tunnistettava kuntoutustarpeessa olevat nuoret ja tehtävä yhteistyötä, jotta nuorille, joiden toimintakyky on olennaisesti alentunut, voidaan tarjota kuntoutusta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa

Maakuntien ja Kelan on kehitettävä nuorille kuntoutuspalveluja osana heidän arkeaan, kiinteässä yhteydessä työ-, koulu- ja opiskeluympäristöihin.

Työikäiset/ työttömät:

Työkyvyn tuen ja kuntoutuksen prosessivastuutahoksi sote-keskus, YTHS tai maakunnallinen toimija silloin, kun asianomainen ei ole työterveyshuollon palvelujen piirissä.

Asiakkaan palvelutarpeet on syytä arvioida heti työttömyyden alkaessa ja sen jälkeen säännöllisin välein

Ikääntyneet:

Ikäihmisten palveluihin asiakas- ja palveluohjauksen toimintamalli. Palveluissa painotus kuntoutukseen, joka tapahtuu lähellä ikääntyneen omaa toimintaympäristöä.

KUNTOUTUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT EHDOTUKSET

MAAKUNNAT

- Järjestämisvastuu sosiaalisesta ja lääkinnällisestä kuntoutuksesta osana palvelujärjestelmää
- Ratkaistavia asioita (ennen kuin siirretään Kelasta) mm.
  - SOTE-uudistus
  - monikanavarahoitus
  - muutoksenhaku
- Valtakunnallisesti yhtenäiset saatavuus-, laatu- ja vaikuttavuuskriteerit
- Työnjako maakuntien ja sote-keskusten välillä
- Terveystalain 29 § ja sosiaalihuoltolain 17 § uudistaminen
- Maakunnalliset kasvupalvelut – vastuu työttömien kuntoutuksesta

KUNTOUTUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT EHDOTUKSET

KELA

- Järjestämisvastuu toistaiseksi ennallaan
- Vastuu toimeentuloturvasta nykyiseen tapaan
- Maakunnille ostopalveluna asiantuntija-apua
- Harkinnanvarainen kuntoutus täydentää maakuntien järjestämää kuntoutusta (myös harkinnanvaraisen kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeet)
- Selkiytyä ammatilliseen kuntoutukseen – työnjako suhteessa työeläkelaitoksiin

Kuntoutuksen järjestäminen, muita esimerkkejä

Työeläkelaitokset

- Kelan ja työeläkejärjestelmän ammatillisen kuntoutuksen järjestämismisvastuiden välisen rajanvedon ja yhteistyömenettelyjen täsmentäminen

Tapaturma- ja liikennevakuutuslaitokset

- Yhteistyötä työterveyshuollon, maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, Kelan ja työeläkelaitosten kanssa vahvistetaan

Sosiaali- ja terveystyöt

- Työt otetaan huomioon asiakassuunnitelmissa (integroituminen kuntoutumisen asiantuntijoina, vertaistukijoina ja kehittäjinä)

Apuvälinepalvelut ja asunnonmuutostyöt

- Selkeät pelisäännöt valtakunnallisten, alueellisten ja maakunnallisten toimijoiden välille

Muita ehdotuksia

Tietojärjestelmät

- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiä ja eri toimijoiden kuntoutus- ja asiakastietojärjestelmiä on uudistettava.
- Kuntoutujaa koskevan yhtenäisen asiakassuunnitelman tulee olla käytettävissä kaikilla kuntoutuksen toteuttajilla. Tietojen vaihdon tulee olla mahdollista.

Kuntoutuksen koulutus, tutkimus ja kehittäminen

- Kuntoutusalan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen yhteistyössä eri korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden kesken.
- Koulutuksen kehittämisessä tulee ottaa huomioon kuntouttavan työotteen ja vastuullisen asiakasohjauksen malliin perustuvan työotteen edellyttämät osaamisen vaatimukset

Kannusteet

- Lakisääteisen kannustinjärjestelmän valmistelu

TARVITTAVA JATKOTYÖ

Tietosuoja ja –turva; EU:n tietosuoja-asetus

Sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksenhaku